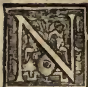
DE SANCTISSIMA CRUCE POMPEIJ VGONIJ ROMANI ARTIUM ET SACRAE THEOLOGIAE...

Pompeo Ugoni

POMPEIVS VGONIVS CANDIDO LECTORI S.

Eque mirari te, ac multo minus offendi (candide Lector) velim, si nostra de Sanctissima Cruce Oratio, non ad exactam Latinæ, ac Ciceronianæ præsertim elocutionis normam limata, ac perpolita videbitur. Scripseram illam anno superiore, vt inter Sacra Pontificia habendam, in Augustissimo templo eidem Sanctissimæ Cruci dedicato. Quare, & dignitatem argumenti, & loci, temporis, Auditorij grauitatē præ oculis habens, nihil me præter decorum facturū existimaueram, si profanæ eloquētiæ flosculis paulisper neglectis vbi omnia sacra erant, sacrum eo quoque, & Ecclesiasticum stylum afferrem. Animaduerti enim à grauissimis, & prudentissimis viris huic quoque dicendi generi, quod varijs diuinarum literarum sententijs, verbisq; de industria contexitur suam laudem non denegari. Ergo & ipse qui alijs locis, ac temporibus religiosè cauere soleam ne violare candorem Latinæ linguæ videar, ad cuius studium copiosa oratione nuper in Romanum Gymnasium adscitus Romanam iuuentutem sum adhortatus, certè inter sacrosancta sacrificia vbi, vt Bernardi verbis vtar, os nostrū consecratum est Euangelio, nunquam mihi Euangelium, diuinasq; voces erubescendas putauerim. Neque tamen Orationem hanc edere ausus essem, teretes alioquin, doctorum, & eloquentium virorum aures veritus, nisi quoniam cum superiorum carminum argumento congruebat, vt illam emitterem, & amici suasissent, & ij mandassent quibus negare quidquam sine maximo scelere non poteram. Te igitur quisquis es, ad cuius hæc manus peruenerint etiam atque etiam rogo, beneuolum te vt mihi patronum potius, quàm seuerum arbitrum præbeas, studiaq; nostra qualiacumque sint, æqui boniq; consulere ne graueris.

Vale.

DE SANCTISSIMA CRVCE

POMPEII VGONII ROMANI ORATIO.

In die Festo eius Inuentionis.

AD SIXTVM V. PONT. OPT. MAX.

NTROIVIMVS hodie, Pater Beatissime, in tabernaculum Domini. Adoramus in loco vbi steterunt pedes eius. Nam si prope Imperatoris tabernaculum in castris figi Regale vexillum, atque attolli solet, cur non hoc Augustissimæ Religionis sacrarium tabernaculum Dei nostri iure appelletur, in quo eius triumphale vexillum refulget? Vbi autem steterunt pedes Domini, nisi in illa, cuius hoc Templum sedes est, & domicilium Cruce, in qua eos clauorum cuspides acerbè, amoris iacula salutariter cõfixerunt? Obtemperatum est & hodie Regio Prophetæ adhortãti. Tollite hostias, & introite in atria eius. Adorate Dominum in atrio sancto eius. Commoueatur à facie eius vniuersa terra, Dicite in gentibus quia Dominus regnauit à ligno. De Cruce igitur dicere locus admonet. Sed & ad eandem concelebrandam solennis lætitia temporis excitamur. Hodierna enim die nostræ salutis Vexillum quod inuida gentium superstitio alta tellure demerserat, Religiosissimæ Augustæ Helenæ studio ac pietate cœlo, solique redditum est. Meritò festum diem Crucis honoramus, per quã alij nobis omnes festi orti sunt dies. Meritò inuenta hac pretiosa margarita gaudet Ecclesia, cuius pretio mundus redemptus

eſt. Decet vernũ hoc anni tempus non minus ridentis ſoli vbertate, quàm ſtudijs noſtris gratulationibusq; floreſcere, quo myſtica Aaronis virga refloruit. Nam profectò, ſi cum vna terras omnes texit eluuies cara illis fuit Arca à Noe fabricata, q in ea ſuperſtites enauigarunt; ſi Virga Moſis qua diremptum mare per eaſdem vndas populum Dei ſicco pede tranſuexit quibus Aegiptiorum agmen inuoluit religiòſe in Sanctuario eſt adſeruata; ſi Gladius quo ab immani Goliæ corpore ſuperbum caput auulſum eſt, ad æternam facti memoriam honorificè poſitus in templo pependit; quanto amore, quantoquè honore ſanctam Crucem proſequi fas eſt, per quam nõ à gurgitibus tandem areſcentium aquarum corpora, ſed à perenni diluuio gehænnæ animæ ſuntliberatæ; qua nõ Pharaonicæ ſeruitutis calamitates effugimus, ſed tartareæ Tyrannidis iugũ excuſſimus; qua non Gigantis ſupra vſitatam hominis menſuram elati caput eſt amputatum, ſed contritum caput ſerpẽtis, qui contra Deum erectus pulcherrimum Dei opus humanam naturam exitiali veneno ſuæ prauitatis infecerat? O quàm in ancipiti, ac lubrico ſtetit ſalus generis humani niſi per Crucem nobis ſubuenire diuinæ prouidentia decreuiſſet. Tranſgreſſus enim Adã diuinum preceptũ, ſequè, vniuerſamq; poſteritatem ita iuſtæ Dei iræ ſubiecerat, vt nulla vis eſſet in homine Deum placandi, ſequè in priſtinæ integritatis ſtatum reſtituendi. Quippe offenſus infinitæ maieſtatis honor infinitus, nulla poterat finitæ creaturæ compenſatione exæquari, nec ad bona quibus exciderat ægra preſertim, & diuinæ opis indiga natura conniti vllo modo valebat. Reliquum itaq; erat vt pœnas penderemus æternas, depulſi à nobiliſſimo fine ad quem conditi eramus, Cœlo exhæredati, ad inferos amandati, morti obnoxij, comparati iumentis inſipientibus, Deo in perpetuum exoſi, atq; infeſti. Quid nos igitur tantis malis liberauit niſi Crux? Crux inquã illa quæ à Dei filio pro nobis excepta rationem induit immenſitatis, vim trahens infiniti meriti à diuina Hypoſtaſi Verbi, quod in ea portauit iniquitates omnium noſtrum. Hæc nos amiſſæ felicitati reſtituit; Hæc cœlo reddidit; Hæc ex orci faucibus eripuit; Hæc immortalitate donauit; Hæc ad veterem nobilitatem reduxit; Hæc Deo reconciliauit. Hoc remedium ſeruandi orbis humanis mentibus penitus arcanum, atq; inſcruta

ſcruta

ſcrutabile Diuina dumtaxat prouidẽtia excogitauit, tanto altiore consilio, atque mysterio, quòd summæ omnipotentiæ rationes nõ deerãt quibus aliter, si vellet quam per Crucem nos posset saluare. Poterat Cœli ille, terrarumque Rector qui Adamum nullis antecedẽtibus meritis è nihilo condidit, qui vitam, & vitæ commoda, & cœlestem gratiam nobis sponte largitur; poterat inquam & homini quoq; gratuito, & nulla requisita satisfactione ignoscere. Eiusdem est enim potestatis, & quod suũ est alteri donare, & quod ei alter debeat condonare. Sed esto Iustitia satisfactionem exigeret, eaque aliter prestari nõ posset nisi Deus homo efficeretur; Poterat Verbum caro factũ multo mitiori pœna quàm Crux sit satisfacere. Vel algor ille Natalis noctis, tenerq; vagitus; vel stilla sanguinis quam gladius Circumcisionis elicuit; vel lassitudo ad fontẽ Samariæ; vel lachrima, vel fremitus, vel turbatio illa ad amici monumentum abundè sufficiens pretium erant nostræ salutis. Da mihi humanitatẽ quam diuina sustẽtet Hypostasis, quælibet eius actio meriti erit, & pretij, & satisfactionis infinitæ. Deniq; si morte volebat Christus opus complere humanæ redemptionis, vt & hominem se declararet moriendo, & victorem mortis resurgẽdo; an non erant alia genera mortis, nisi vt per Crucem vita crudelissimè priuaretur? Quinimmo alia genera mortis euitata à Christo uidemus Crucem verò studiòse etiam, atque ardenter expetitam. Distringitur in infantes Herodianus gladius; infans Christus in Aegiptum secedit. Præcipitare cum Nazarei moliuntur è supercilio montis; ipse autem transiens per medium illorum ibat. Tulerunt lapides Iudæi vt iacerent in eum; at ipse abscondit se, & exiuit de templo. Contra verò postquàm illa iniri cæpta consilia de quibus prædixerat Ieremias, Mittamus lignum in panem eius; Tum venisse horam suam dicit, Tum se clarificandum, Tum proditori, Quod facis (inquit) fac cito, Tum Patrẽ sic orans alloquitur Si transire nõ potest calix iste fiat voluntas tua: Tunc aduentantibus crucifixoribus obuiam vltro progreditur, Tunc obmutescit tanquàm Agnus coram tondente se, & tergum patibulo subdens, iugum eius suaue, & onus ducit leue; Tunc facto principatu super humerũ eius, quasi opima gerens spolia Golgotha inuehitur. Illic in amplexum Crucis brachia aperit, & extendit; Imo verò (quid

amplius

amplius dici poteſt ?) clauis ei acutis adfigitur, ſudorē cum ea, et ſanguinem ſuum miſcet; tanquàm in ſtatera libretur in ea attollitur, perq; eam mundo, quem ex omni parte circumſpicit oſtentatur. En hæc eſt illa Crux, quæ ſcandalum Iudæis, & ſtultitia gentibus, vocatis à Chriſto (vt ait Paulus) Virtus Dei eſt, & Sapientia. Scandalum eſt Iudæis Crux Meſſiam expectantibus, qui facili quadam clementia hominibus delicta condonet; Imo verò qui eis theſauros, ac delitias afferat, riuos melle ac lacte decurrentes educat, Regni mortalis ſcæptrum reſtituat, templi molem magnificā ex mortuis lapidibus excitet. O miſeros, & in vindictā Crucis miſeros. Næ illi, ſi terrena ſapere deſinant, & Benedictum lignum, & Pendentem vitam, & Expanſionem, manuū, & Foſſionem item manuum, ac pedum, & Transfixionē lateris, & Spineam coronam, & Fel, & Acetum, & Sanguinem, & Sepulcrum; & quæcumq; Crucem venerabilis dolorū pompa circumſtat in ſacris libris animaduertant. Quid mirum igitur ſi hac palma Victoriæ ſibi propoſita, exultauit ſtatim Chriſtus vt Gigas ad currendam viam? Sic enim neceſſe erat impleri omnia, quæ ſcripta ſunt à Moiſe, & prophetis, & pſalmis de illo. Fuit, fuit quondam hæc ſalutaris Arbor ludibrio gētibus, cum nondum ſub umbra illius ſediſſent, & deguſtaſſent fructus eius dulces gutturi ſuo. Obiectum eſt Chriſtianis aliquando, quòd hominē, & ab hominibus inſigni ſupplicio affectum, atq; excruciatum colerent. Declaratum eſt eundem eſſe Deū, quem immenſa vis amoris ad Crucem pro nobis ſubeundam attraxiſſet. Obiectum eſt quaſi abſurdum dogma, vt atrociſſimo ſcelere quod in homine necandò committitur, hominum peccata diluta aſſerantur. Declaratum eſt non homicidarum ſcelere, ſed Chriſti virtute in perferendis malis deleta eſſe peccata. Obiectum eſt iniuſtum iudicium videri, vt innocens pro nocentibus patiatur. Intellectum eſt non aliter diuinæ iuſtitiæ ſatiſfieri potuiſſe, niſi vt qui non debebat pro debitoribus ſolueret. Agnoſcimus in Cruce Dei ſapientiam, qui cum figuraſſet hominem in forma Crucis, in eadem eum voluit reformare: Qui ad leniendam iram ligno inobedientiæ promeritam, ligno vſus eſt obedientiæ: Qui ad ſatisfaciendum pro execrationibus noſtris, ſupplicium in ſe ſe vertit execrabile: Qui erecturus hominum mentes

ad cœlestia, instrumentum assumpsit quod terræ defixum in sublime extollitur; Qui editurus mundo pulcherrimarum virtutum exempla, id genus mortis elegit, in quo propter insignem contemptum, doloresq; acerbissimos, maxima Humilitas, summa Patientia, infinita Caritas elucesceret. Confitemur virtutẽ Crucis, in qua Mors morte superata est, per quam deletum Chirographum peccati, quæ Deum placauit homini, quæ Dæmonis potentiam infregit, Mundi superbiam calcauit, Idola subuertit, Veritatem illustrauit, Cœlum aperuit, Angelos exhilarauit, Deum glorificauit: quæ deniq; extremo aduentante iudicio, tum cum Sol vertetur in tenebras, & Luna in sanguinem, & Stellæ non dabunt lumen suum (succollantibus Angelis illustre Trophæũ omni sydere fulgentius) emicatura est inter nubes, ad electorum spem, ac solatium, ad terrorem, & exprobrationem impiorum. O beata, ò gloriosa Crux. O iure à Constantino vexillis præfixa, ab Helena templis honestata, ab Heraclio armis, & sanguine repetita, quæ nostri sanguine Redemptoris immaduisti. O meritò à supplicio facinorosorum translata ad frõtes Imperatorum, atque Pontificum, quæ facinora nostra expiasti. O digna, cuius simulachrum Principum pietas quam proximè astris collocet, quæ nos syderibus inseruisti. O pretiosum monile. O signaculum nostri pectoris; Digna quæ argento reddaris, quæ auro præfulgeas, quæ pretium gemmis augeas. Offendatur licet Iudæus, Derideat Gentilis, Disrumpatur Hæreticus; Nos te ò Sanctissima Crux, instrumentum nostræ salutis amplectimur, Vexillũ propagatæ Religionis attollimus, pretiosi sanguinis receptaculum, ac torcular, & verò etiam Saluatoris ipsius expressam imaginem, diuini cultus veneratione adoramus.

LAVS DEO.

